ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ ДОШКІЛЬНЯТ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Стахова Ольга Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Ярощук Ольга Юріївна
здобувач вищої освіти магістерського рівня
соціально-психологічного факультету
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Однією з головних тенденцій сучасної освіти є прагнення надати кожній дитині рівні можливості для отримання якісних знань незалежно від її особливостей розвитку. В цьому аспекті особливої уваги потребують дошкільники з мовленнєвими розладами, у яких логопатологія часто позначається на готовності до навчання в школі та визначає подальшу успішну інтеграцію дітей в освітній процес.

Під інтелектуальною готовністю до шкільного навчання розуміється сукупність знань, умінь, навичок й достатній рівень розвитку пізнавальної діяльності, які потрібні для засвоєння шкільного матеріалу [1].

Дошкільнята, які мають порушення мовлення, відрізняються специфікою формування зазначених процесів, зумовленою труднощами концентрації, стійкості уваги під час сприйняття інформації, її запам'ятовування, збереження, відтворення, побудови логічних зв'язків, недостатнього словникового запасу та комунікації з іншими. Прогалини у функціонуванні когнітивної сфери дітей-логопатів позначаються на рівні оволодіння дошкільником основних навичок школяра, а саме читанні, письмі й формуванні математичних знань [2].

З метою дослідження особливостей сформованості інтелектуальної готовності до навчання в школі дітей із ПМ нами було проведено емпіричне дослідження на базі Житомирського закладу дошкільної освіти № 25 «Сонечко» Житомирської міської ради. В ньому взяли участь 10 вихованців ЗДО з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Для розкриття специфіки розвитку досліджуваного утворення у дошкільнят нами було використано тест шкільної зрілості П. Кеєс, який являє собою комплексну методику, що складається з 5 субтестів [3].

В ході проведення діагностики нами було отримано результати за кожним із завдань, які в подальшому піддавалися кількісній і якісній обробці.

Субтест 1. Вивчення розумової працездатності та динамічної уваги.

Таблиця 1. Рівні розумової працездатності (уважності) дошкільнят

Рівень уваги	К-ть знаків	Помилки	Абсолютна к-ть дітей	Відносна к-ть дітей
Високий рівень	41-60	Всі діти допустилися помилок	3	(30 %)
Середній рівень	21-40	2 дитини – без помилок, 3 дитини – з помилками	5	(50 %)
Низький рівень	1-20	1 дитина – з помилками, 1 дитина – без помилок	2	(20 %)

Як видно з таблиці 1, у дітей із високим та середнім рівнем динамічної уваги спостерігаються окремі неправильні пропуски й закреслення або пропуски цілих фрагментів «тексту», як правило, в кінці рядка, що свідчить про появу у них втоми наприкінці виконання завдання.

В опитаних дошкільників із низьким рівнем працездатності часто виникали помилки під час виконання всіх завдань. Здебільшого ці діти починали відволікатися від роботи, збиватися з самого початку, не намагаючись виправити помилки навіть після підказки перевіряючого.

Субтест 2. Внутрішній план дій.

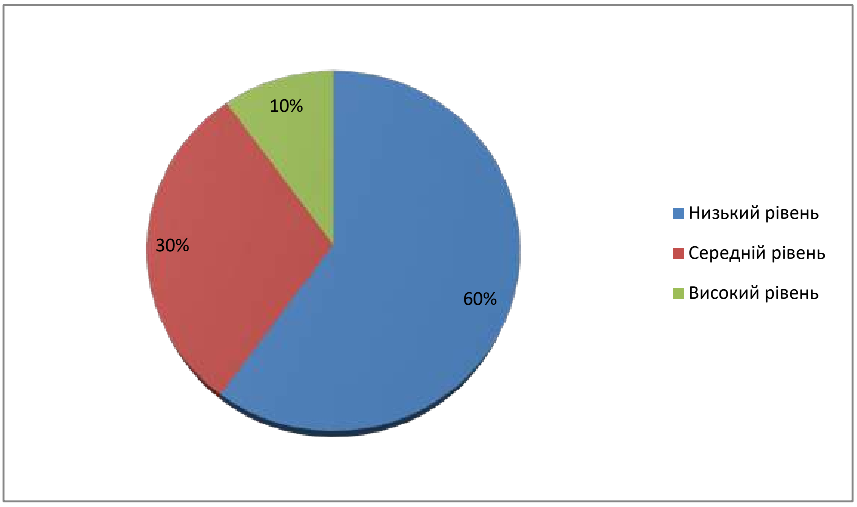

Рис. 1. Результати дослідження за субтестом «Внутрішній план дій»

Як видно з рисунка 1, дане завдання для дітей було досить складним. Незважаючи на додаткові пояснення дітям із боку дорослого й демонстрацію ним прикладу виконання цієї вправи декілька разів, дошкільники зіткнулися з неабиякими труднощами. Зазвичай це неприйняття навчальної задачі або втрата ними інтересу до виконання завдання у міру збільшення його складності.

Однак із огляду на вищезазначене, варто відмітити, що відносно низькі показники за першими двома субтестами є нормою для даного віку. Працездатність та внутрішній план дій, згідно висновків науковців, належать до психологічних новоутворень кінця молодшого шкільного віку, через що отримані нами результати можна вважати цілком задовільними.

Субтест 3. Зорова опосередкована пам'ять.

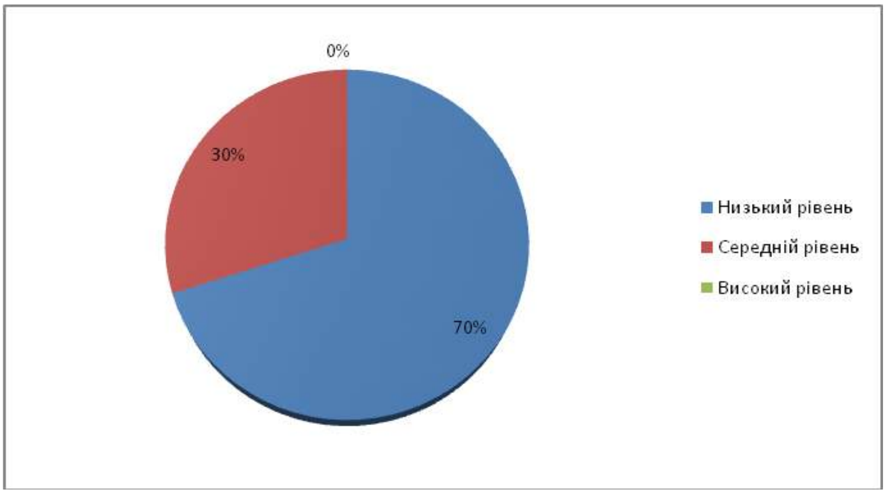

Рис. 2. Результати виконання дітьми субтесту «Зорова опосередкована пам'ять»

Звертаючись до первинних даних рисунка 2, необхідно зауважити, що високий рівень запам'ятовування не виявив ніхто з дітей. Майже всі дошкільники краще запам'ятали початок першого стовпчика, символи ж другої колонки відтворила лише одна дитина. При цьому деякі діти з середнім рівнем прояву зорової опосередкованої пам'яті спиралися на підказки експериментатора під час відтворення. Діти ж із низькими показниками часто ігнорували фігури з другого стовпчика, стверджуючи, що «такого не було» або «я його не бачив».

Субтест 4. Образне мислення.

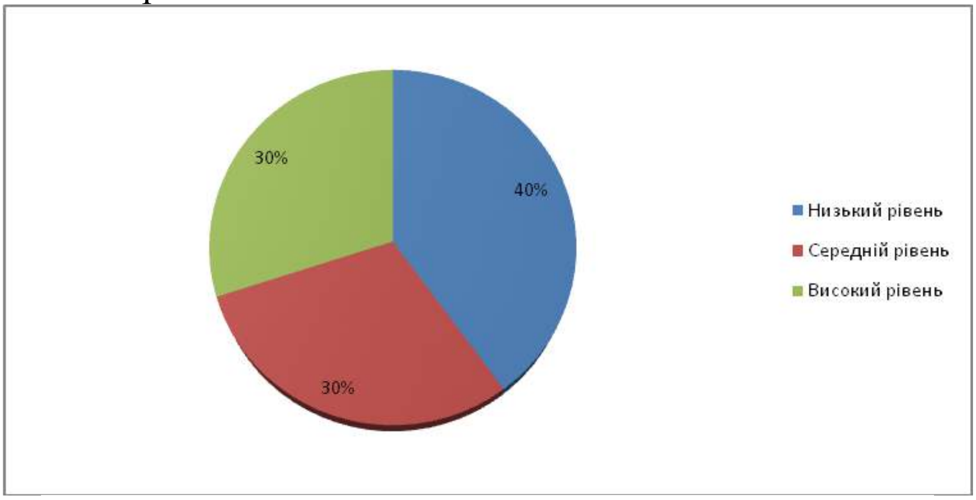

Рис. 3. Результати діагностики за субтестом «Образне мислення»

Як видно з рисунка 3, у переважної більшості досліджуваних переважає наочно-образне мислення, яке є закономірною ознакою цього вікового етапу. Натомість, у 40% дошкільників домінуючим є наочно-дійове мислення, що свідчить про затримку у функціонуванні цього важливого пізнавального процесу та його недостатній рівень розвитку.

Субтест 5. Здатність до комбінування.

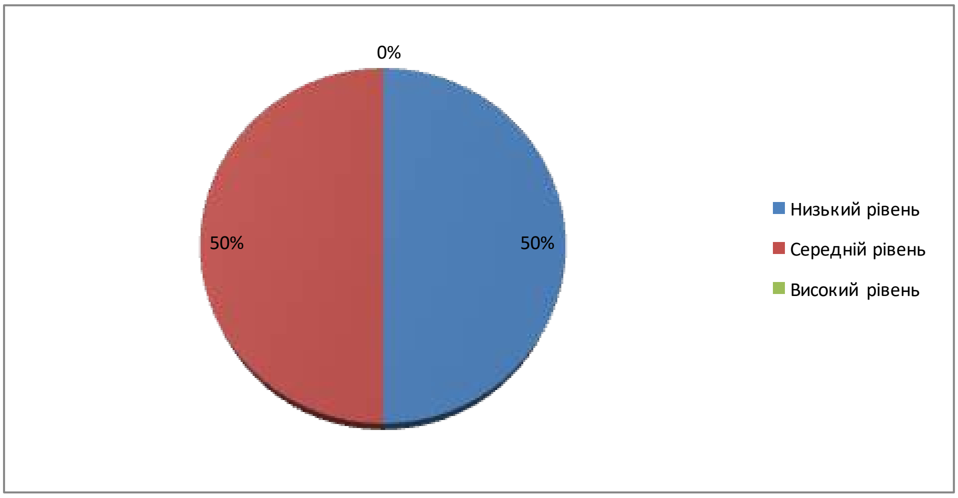

Рис. 4. Результати дослідження за методикою «Здатність до комбінування»

Субтест 5 на продовження субтесту 4, що розкриває особливості функціонування мислення дітей, був орієнтований на розкриття проявів мисленнєвих операцій, зокрема здатності дошкільників до комбінування. Як видно з наведеної вище діаграми, показники цієї інтелектуальної операції рівномірно розподілилися між низьким і середнім рівнями, високого щабля не виявлено.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного нами дослідження, слід відзначити, що у дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями спостерігається недостатній рівень інтелектуальної готовності до навчання в школі, що вимагає цілеспрямованого, планомірного та систематичного впливу, спрямованого на підвищення кількісних та якісних показників даного утворення.

Список використаних джерел

1. Ковшар О.В. *Роль партнерської взаємодії дошкільної та початкової ланок освіти в організації передшкільної освіти.* Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 4. С. 57-63.
2. Олійник І.В., Ноженко Ю.М. Феномен психологічної готовності дітей до навчання у школі в психолого-педагогічній літературі. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія 2: Педагогіка і психологія. 2017. № 2(14). С. 84-89.
3. Таран О.П. *Психологічна готовність дитини до школи: діагностика та формування.* Київ: Шкільний світ, 2010. 128 с.